

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗРЫН ХАРЬЯА
ХОВД АЙМАГ ДАХЬ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН АУДИТ

Буянт сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн
тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн аудитын тайлан

Аудитын код: ХОА-2022/03/НА-СТА-ТШЗ

Цахим хуудас:

www.audit.mn

Ховд хот

2023 он

Ховд аймаг дахь Төрийн аудитын газрын дарга,

Тэргүүлэх аудитор: Х.Болдбаатар

Цахим хаяг: Boldbaatar.Kh @audit.gov.mn

Аудитын менежер: А.Цэцэгсүрэн

Утас: 70432545

Цахим хаяг: tsetsegsuren.a@audit.gov.mn

Аудитор: У.Батчимэг

Утас: 88094175

Цахим хаяг: batchimegu@audit.gov.mn

Энэхүү аудитын тайлантай холбоотой нэмэлт мэдээллийг дээрх хаягаар авна уу.

АГУУЛГА

1.ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ДҮГНЭЛТ	3
2.АУДИТ ХИЙСЭН САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН, ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ	5
2.1 Аудит хийсэн нэгтгэсэн санхүүгийн байдлын тайлан.....	5
2.2 Аудит хийсэн нэгтгэсэн санхүүгийн үр дүнгийн тайлан.....	6
2.3 Аудит хийсэн нэгтгэсэн мөнгөн гүйлгээний тайлан	7
2.4 Аудит хийсэн цэвэр хөрөнгө/ өмчийн өөрчлөлтийн тайлан.....	8
2.5 Аудит хийсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан.....	9
2.6 Аудит хийсэн нэмэлт төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан.....	10-13
3. САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА	14
3.1 Байгууллага, түүний үйл ажиллагаа	14
3.3 Санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлал.....	14
3.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлого, толилуулгад гарсан өөрчлөлтүүд.....	15
3.5 Төсвийн төлөвлөлт, гүйцэтгэл, нэмэлт төсөв	17
4. АУДИТЫН ТАЙЛАН	19
4.1 Ерөнхий зүйл	19
4.2 Материаллаг байдал	20
4.3 Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хэрэгжилт	20
4.4.1 Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилт.....	20
5. АУДИТЫН ИЛРҮҮЛЭЛТ	21
6. АУДИТААР ИЛЭРСЭН БУРУУ ИЛЭРХИЙЛЛИЙН НЭГТГЭЛ	23-24

Товчилсон үгийн жагсаалт

УСНББОУС	Улсын Секторын Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Олон Улсын Стандарт
АДБОУС	Аудитын Дээд Байгууллагын Олон Улсын Стандарт
ӨХЗ	Өмч хамгаалах зөвлөл
ЗДТГ	Засаг даргын тамгын газар
ОНӨААТҮГ	Орон нутгийн өмчит аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газар
ИТХ	Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал
ЗДНХ	Засаг даргын нөөц хөрөнгө
ОНХС	Орон нутгийн хөгжлийн сан
ГХУСЗЗ	Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх салбар зөвлөл

**ХОВД АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

84000 Цамбагарав баг, Жаргалант сум, Ховд
Утас: 976-70433061, Факс: 976-70433061
E-mail: khovd@audit.gov.mn

2023.03.25 № 02/11
танай _____ -ны № _____ -г

Хязгаарлалтай дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1, 8 дугаар зүйлийн 8.1, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9.2-д заасны дагуу Буянт сумын Төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн нэгтгэсэн 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн байдал, санхүүгийн үр дүн, цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлт, мөнгөн гүйлгээний тайлан, тодруулгууд болон төсвийн гүйцэтгэлд аудит хийлээ.

Буянт сумын Төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартад нийцүүлэн бүх материаллаг зүйлсийн хувьд үнэн зөв толилуулсан байна.

Дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага аудит хийхдээ Аудитын дээд байгууллагын олон улсын стандарт, түүнд нийцүүлэн Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын баталсан журам, зааврын дагуу гүйцэтгэж, аудит хийгдэх байгууллагаас хараат бус, аудиторын ёс зүйн үүрэг хариуцлагыг биелүүлж ажилласан. Бидний цуглуулсан хангалттай бөгөөд зохистой аудитын нотолгоо нь дүгнэлт өгөх үндэслэл болно.

Аудитаар өмнөх санхүүгийн тайлангийн аудитаар өгөгдсөн албан шаардлагын биелэлт хангалтгүй, нийт орлогыг 19.7 сая төгрөгөөр буюу 6 хувиар тасалсан, байгалийн ургамал ашигласны орлого бодитой тайлагнагдаагүй, татварын орлого бүрдүүлэхэд санаачилга гарган ажиллаагүй, бэлтгэн нийлүүлэгч худалдан авагчтай тооцоо нийлж үлдэгдэл баталгаажуулж баримтжуулах ажил зохион байгуулаагүй, ОНХС-ийн хөрөнгө оруулалтаар хийгдсэн ажлуудын гүйцэтгэл хангалгүй, Тендерт шалгарсан болон, шалгараагүй компани мэдээллүүд иж бүрдэл дутуу зэрэг нь Төсвийн тухай хууль, Татварын тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, АДБОУС 1250, иж бүрэн, тасалбар болголт, нийцсэн бөгөөд зохистой байх батламж мэдэгдлийг хангахгүй байна.

Асуудлыг онцолсон хэсэг

Сумын 2021 оны ОНХС -ийн хөрөнгө оруулалтаар Наранхайрхан багийн Бэлхийн улаанд худаг гаргах, Цагаан эрэг багийн Тэрэгтэд худаг гаргах ажлын төсөв баталж, гүйцэтгэчийг сонгон шалгаруулсан байна. Өмнөх оны СТА-аар тухайн ажлыг гэрээний хугацаанд гүйцэтгээгүй зөрчилд албан шаардлага хүргүүлснийг тайлант хугацаанд хэрэгжилтийг хангаж ажиллаагүй тул дотоод хяналтыг баг томилон хэрэгжилтийг хангах талаар тодорхой үе шаттай ажлуудыг хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна.

Мөн Сум хөгжүүлэх сангаас зээл олгож хугацаа хэтэрсэн иргэн, аж ахуй нэгжтэй холбоотой 94.6 сая төгрөгийн хугацаа хэтэрсэн зээлийн эргэн төлөлт төлөгдөөгүй байгаа

зөрчил нь Төсвийн тухай хуулийн 41.2.7-д хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд хяналт тавих, хүрэх үр дүнг хангаж ажиллах, заалттай нийцээгүй.

Аудитын гол асуудал

Өмнөх онуудад төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн нэгтгэсэн тайланд нэгтгэгддэг байсан Ерөнхий боловсролын сургууль, Хүүхдийн цэцэрлэг, Эрүүл мэндийн төв, Соёлын төвийн санхүүгийн тайлангийн тогтмол зардлаас бусад үзүүлэлтүүд системийн дээд байгууллагын тайланд нэгтгэгдэх бодлогын өөрчлөлт бий болсонтой холбоотойгоор эдийн засгийн гол үзүүлэлтүүдэд нөлөөлөл бүхий өөрчлөлтүүд орсон байна.

Бусад асуудлын хэсэг

Сумын засаг даргын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явцыг 84.5 буюу тодорхой үр дүнд хүрсэн гэж үнэлсэн байна.

Сумын ЗДТГ нь 5 зорилтын хүрээнд 52 арга хэмжээ, 69 заалтын биелэлтийг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн бөгөөд хэрэгжилт 84.5 хувьтай үнэлэгдсэн байна.

Санхүүгийн тайланд төсвийн захирагчийн хүлээх үүрэг, хариуцлага

Төсвийн захирагч санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартын дагуу үнэн зөв бэлтгэж толилуулах үүрэгтэй.

Санхүүгийн тайланг залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэх материаллаг буруу илэрхийлэлгүй бэлтгэхэд шаардлагатай гэж үзсэн дотоод хяналтыг тодорхойлж, хэрэгжүүлэх үүрэг хариуцлага хүлээнэ.

Төрийн аудитын байгууллагын үүрэг, хариуцлага

Төрийн аудитын байгууллага залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэх материаллаг буруу илэрхийллээс санхүүгийн тайлан бүхэлдээ ангид эсэх талаарх үндэслэлтэй баталгаажуулалт олж авах, дүгнэлт, зөвлөмж бүхий аудитын тайлан гаргах зорилготой.

Үндэслэлтэй баталгаажуулалт нь дээд түвшнийх боловч үнэмлэхүй түвшний баталгаажуулалт биш бөгөөд АДБОУС-ын дагуу хийсэн аудитаар бүх материаллаг буруу илэрхийлэл бүрийг илрүүлнэ гэсэн баталгаа болохгүй юм.

Буруу илэрхийлэл нь залилан эсвэл алдаанаас үүсэж болох бөгөөд дангаараа эсвэл нийлээд уг санхүүгийн тайланд үндэслэн гарах хэрэглэгчдийн эдийн засгийн шийдвэрт нөлөөлөх үндэслэлтэй байвал материаллаг гэж үздэг.

ХҮНДЭТГЭСЭН: ДАРГА,
ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР:

Х.БОЛДБААТАР

2.АУДИТ ХИЙСЭН САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН, ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ

2.1 Аудит хийсэн нэгтгэсэн санхүүгийн байдлын тайлан

/Төгрөгөөр/

Код	Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	ЭРГЭЛТИЙН ХӨРӨНГИЙН ДҮН	683,254,778.85	465,839,682.67
31	МӨНГӨН ХӨРӨНГӨ	142,538,341.02	36,861,410.67
31200	Банкинд байгаа бэлэн мөнгө	142,538,341.02	36,861,410.67
31210	Төгрөг	142,538,341.02	36,861,410.67
31211	Төрийн сангийн харилцах	142,538,341.02	36,861,410.67
33	АВЛАГА	302,173,429.95	318,344,432.00
33500	Бусад авлага	71,326,833.95	52,284,300.00
33510	Байгууллагаас авах авлага	18,523,900.00	5,504,300.00
33520	Хувь хүмүүсээс авах авлага	52,802,933.95	46,780,000.00
33600	Зээлийн авлага	202,766,132.00	266,060,132.00
33610	Дотоод эх үүсвэрээс олгосон зээлийн авлага	202,766,132.00	266,060,132.00
33612	Хувь хүмүүст олгосон зээл	202,766,132.00	266,060,132.00
34	УРЬДЧИЛГАА	0.00	42,388,000.00
34600	Урьдчилж гарсан зардал	0.00	42,388,000.00
35	БАРАА МАТЕРИАЛ	238,543,007.88	68,245,840.00
35400	Хангамжийн материал	193,994,124.61	34,910,840.00
35410	Бичиг хэргийн материал	9,261,165.00	1,137,800.00
35420	Аж ахуйн материал	136,004,347.51	27,401,000.00
35440	Түлш, шатах тослох материал	8,507,030.00	4,928,040.00
35450	Барилгын засварын материал	595,500.00	55,000.00
35470	Бусад хангамжийн материал	10,673,507.00	1,389,000.00
35600	Мал амьтад	33,335,000.00	33,335,000.00
2	ЭРГЭЛТИЙН БУС ХӨРӨНГИЙН ДҮН	5,489,743,878.46	1,883,300,996.99
39	ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ	5,489,743,878.46	1,883,300,996.99
39200	Биет хөрөнгө	5,050,843,941.01	1,536,698,472.33
39201	Барилга, байгууламж, орон сууц	5,017,538,040.64	1,549,740,664.64
39202	Хуримтлагдсан элэгдэл	-848,155,103.24	-595,111,996.95
39203	Авто-тээврийн хэрэгсэл	190,989,672.00	73,299,950.00
39204	Хуримтлагдсан элэгдэл	-109,123,590.88	-58,199,969.88
39205	Машин тоног төхөөрөмж(компьютер)	534,368,803.45	131,435,162.00
39206	Хуримтлагдсан элэгдэл	-377,984,612.23	-70,056,742.68
39207	Тавилга, аж ахуйн эд хогшил	304,548,642.78	50,688,122.00
39208	Хуримтлагдсан элэгдэл	-173,397,954.63	-28,845,177.88
39209	Зам, гүүрийн байгууламж	370,638,098.00	426,328,091.00
39210	Хуримтлагдсан элэгдэл	-19,700,005.96	-35,738,171.92
39216	Дуусаагүй барилга, байгууламж	93,158,542.00	93,158,542.00
39300	Биет бус хөрөнгө	438,899,937.45	346,602,524.66
39301	Програм хангамж	5,645,000.00	3,117,000.00

39302	Хуримтлагдсан элэгдэл	-4,131,062.55	-2,859,875.34
39303	Бусад биет бус хөрөнгө	437,386,000.00	346,345,400.00
3	НИЙТ ХӨРӨНГИЙН ДҮН III=I+II	6,172,998,657.31	2,349,140,679.66
4	НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР	14,741,460.00	12,930,000.00
41	БОГИНО ХУГАЦААТ ӨР ТӨЛБӨР	14,741,460.00	12,930,000.00
41300	Өглөг	14,741,460.00	12,930,000.00
41360	Бусад өглөг	14,569,460.00	12,930,000.00
41361	Байгууллагад төлөх өглөг	14,218,833.00	12,930,000.00
5	ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ ӨМЧИЙН ДҮН	6,158,257,197.31	2,336,210,679.66
51	Засгийн газрын хувь оролцоо	6,158,257,197.31	2,336,210,679.66
51100	Засгийн газрын оруулсан капитал	2,465,163,036.00	781,027,471.00
511002	Орон нутгийн төсвийн оруулсан хөрөнгө	0.00	781,027,471.00
51200	Хуримтлагдсан үр дүн	1,952,504,567.81	1,252,976,419.07
51210	Өмнөх үеийн үр дүн	1,885,893,197.51	5,044,360,922.77
51220	Тайлант үеийн үр дүн	66,611,370.30	-
51300	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний зөрүү	1,740,589,593.50	302,206,789.59
6	ӨР ТӨЛБӨР, ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ ӨМЧИЙН ДҮН VI=IV+V	6,172,998,657.31	2,349,140,679.66

2.2 Аудит хийсэн нэгтгэсэн санхүүгийн үр дүнгийн тайлан

/Төгрөгөөр/

Код	Үзүүлэлт	ӨМНӨХ ОН	ТАЙЛАНТ ОН
I	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ОРЛОГЫН ДҮН (I)	2,827,948,448.40	1,214,169,197.67
11	ТАТВАРЫН ОРЛОГО	103,582,105.87	313,261,418.17
110	Орлогын албан татвар	56,721,473.87	202,575,996.86
1100	Хувь хүний орлогын албан татвар	56,721,473.87	202,575,996.86
110001	Цалин, хөдөлмөрийн хөлс, шагнал, урамшуулал болон тэдгээртэй адилтгах хөдөлмөр эрх	0.00	132,408,236.48
110002	Үйл ажиллагааны орлого	29,156,599.59	42,881,774.81
110003	Хөрөнгийн орлого	20,956,262.28	23,482,808.57
110008	Шууд бус орлого	6,578,612.00	3,803,177.00
113	Хөрөнгийн албан татвар	11,367,550.00	44,247,600.31
113001	Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татвар	0.00	3,534,410.31
113002	Бууны албан татвар	960,000.00	1,110,000.00
113004	Малд ногдуулах албан татвар	10,407,550.00	39,603,190.00
118	Бусад татвар, төлбөр, хураамж	35,493,082.00	66,437,821.00
1180	Бусад нийтлэг төлбөр, хураамж	13,108,929.00	20,140,370.00
118001	Улсын тэмдэгтийн хураамж	2,815,540.00	4,505,540.00
118006	Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөр	7,320,000.00	11,131,830.00
118009	Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж	2,973,389.00	4,503,000.00
1181	Газрын төлбөр	1,342,872.00	22,743,889.00
118101	Газрын төлбөр	1,342,872.00	22,743,889.00
1182	Байгалийн нөөц ашигласны төлбөр	21,041,281.00	23,553,562.00
118202	Ан амьтны нөөц ашигласны төлбөр	0.00	2,272,860.00
118203	Ус, рашааны нөөц ашигласны төлбөр	15,290,181.00	17,645,702.00
118204	Байгалийн ургамлын нөөц ашигласны төлбөр	5,751,100.00	3,635,000.00

12	ТАТВАРЫН БУС ОРЛОГО	318,189,914.53	327,195,972.50
120	Нийтлэг татварын бус орлого	318,189,914.53	327,195,972.50
120003	Торгуулийн орлого	8,370,812.31	8,460,896.50
120004	Төсөв байгууллагын өөрийн орлого	12,322,416.00	315,000.00
1200042	Туслах үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	10,717,416.00	315,000.00
120017	Үнэ төлбөргүй хүлээн авсан орлого - Үндсэн хөрөнгө	244,645,076.05	318,420,076.00
13	ТУСЛАМЖ, САНХҮҮЖИЛТИЙН ОРЛОГО	2,406,176,428.00	573,711,807.00
1311	Нэмэлт санхүүжилтийн орлого	214,382,585.00	39,104,707.00
131101	Төрийн болон орон нутгийн өмчит бус этгээдээс авсан хандив, тусламж	4,200,000.00	6,183,107.00
131103	ЗГНХ,ЗДНХөрөнгө,түүнтэй адилтгах ангилагдаагүй нөөц хөрөнгөөс тухайн төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	73,158,171.00	30,500,000.00
131104	Дээд шатны төсвийн захирагчийн төсөвт тусгагдсан төсвөөс доод шатны төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	65,062,414.00	2,421,600.00
1320	Орон нутгийн төсвөөс санхүүжих	557,027,143.00	534,607,100.00
132006	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт / аймгаас авсан санхүүгийн дэмжлэг/	454,812,000.00	337,577,100.00
132007	Орон нутгийн хөгжлийн сангаас санхүүжих	102,215,143.00	197,030,000.00
II	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДЛЫН ДҮН	2,743,910,229.02	1,010,779,215.87
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	2,743,910,229.02	1,010,779,215.87
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	2,660,465,166.87	995,534,471.87
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	1,611,120,438.20	365,741,809.07
210101	Үндсэн цалин	1,056,543,999.22	265,924,080.17
210102	Нэмэгдэл	426,132,291.57	52,978,839.50
210104	Урамшуулал	87,752,273.41	10,288,460.40
210105	Гэрээт ажлын хөлс	35,953,874.00	36,550,429.00
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	217,212,021.46	46,115,874.30
210201	Тэтгэврийн даатгал	152,515,185.20	31,444,063.56
210202	Тэтгэмжийн даатгал	16,331,410.61	3,508,466.74
210203	ҮОМШӨ-ний даатгал	13,001,388.39	3,043,041.30
210204	Ажилгүйдлийн даатгал	3,213,205.00	739,913.59
210205	Эрүүл мэндийн даатгал	32,150,832.26	7,380,389.11
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	92,753,638.17	116,814,194.25
210301	Гэрэл, цахилгаан	18,479,019.61	25,621,369.25
210302	Түлш, халаалт	73,410,937.76	90,132,825.00
210303	Цэвэр, бохир ус	863,680.80	1,060,000.00
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	198,449,734.80	269,966,533.60
210401	Бичиг хэрэг	8,188,746.00	5,193,290.00
210402	Тээвэр, шатахуун	37,909,593.90	38,102,850.60
210403	Шуудан, холбоо, интернэтийн төлбөр	8,067,300.00	3,121,000.00
210409	Бараа материал шилжүүлсний зардал	127,435,143.00	223,549,393.00
2105	Нормативт зардал	127,006,152.66	335,000.00

210503	Нормын хувцас, зөөлөн эдлэл	8,237,240.00	335,000.00
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	9,013,650.00	3,889,900.00
210603	Хөдөлмөр хамгааллын хэрэглэл	267,000.00	167,000.00
210604	Урсгал засвар	8,486,650.00	3,722,900.00
2107	Томилолт, зочны зардал	2,862,000.00	2,345,000.00
210702	Дотоод албан томилолт	2,862,000.00	2,345,000.00
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	76,300,518.00	53,261,021.00
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	73,156,268.00	52,668,571.00
210803	Даатгалын үйлчилгээ	290,510.00	142,450.00
210806	Мэдээлэл, технологийн үйлчилгээ	450,000.00	450,000.00
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	325,747,013.58	137,065,139.65
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	43,779,479.10	20,208,999.88
210902	Хичээл үйлдвэрлэлийн дадлага хийх	10,141,700.00	1,100,000.00
210903	Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл, хорогдол	271,825,834.48	115,756,139.77
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	83,445,062.15	15,244,744.00
2132	Бусад урсгал шилжүүлэг	55,777,670.00	15,244,744.00
213205	Төрөөс иргэдэд олгох тэтгэмж, урамшуулал	21,107,400.00	14,472,744.00
213209	Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал	30,047,000.00	772,000.00
III	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮР ДҮН (III)=(I)-(II)	84,038,219.38	203,389,981.80
V	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БУС ЗАРДЛЫН ДҮН	17,426,849.08	3,994,774,485.50
225001	Үндсэн хөрөнгө, бараа материал худалдсаны гарз	364,100.08	937,500.00
225010	Үнэ төлбөргүй гарсан зардал - Үндсэн хөрөнгө	17,062,749.00	3,810,669,317.62
225011	Үнэ төлбөргүй гарсан зардал - Бараа материал	0.00	183,167,667.88
VI	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ НИЙТ ҮР ДҮН (VI)=(III)+(IV)-(V)	66,611,370.30	-3,791,384,503.70

2.3 Аудит хийсэн нэгтгэсэн мөнгөн гүйлгээний тайлан

/төгрөгөөр/

Код	Үзүүлэлт	ӨМНӨХ ОН	ТАЙЛАНТ ОН
I	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ОРЛОГЫН ДҮН (I)	2,588,405,569.18	947,175,121.67
11	ТАТВАРЫН ОРЛОГО	103,582,105.87	299,261,418.17
110	Орлогын албан татвар	56,721,473.87	188,575,996.86
1100	Хувь хүний орлогын албан татвар	56,721,473.87	188,575,996.86
110001	Цалин, хөдөлмөрийн хөлс, шагнал, урамшуулал болон тэдгээртэй адилтгах хөдөлмөр эрх	0.00	132,408,236.48
110002	Үйл ажиллагааны орлого	29,156,599.59	42,881,774.81
110003	Хөрөнгийн орлого	20,956,262.28	9,482,808.57
110008	Шууд бус орлого	6,578,612.00	3,803,177.00
113	Хөрөнгийн албан татвар	11,367,550.00	44,247,600.31
113001	Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татвар	0.00	3,534,410.31
113002	Бууны албан татвар	960,000.00	1,110,000.00

113004	Малд ногдуулах албан татвар	10,407,550.00	39,603,190.00
118	Бусад татвар, төлбөр, хураамж	35,493,082.00	66,437,821.00
1180	Бусад нийтлэг төлбөр, хураамж	13,108,929.00	20,140,370.00
118001	Улсын тэмдэгтийн хураамж	2,815,540.00	4,505,540.00
118006	Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөр	7,320,000.00	11,131,830.00
118009	Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж	2,973,389.00	4,503,000.00
1181	Газрын төлбөр	1,342,872.00	22,743,889.00
118101	Газрын төлбөр	1,342,872.00	22,743,889.00
1182	Байгалийн нөөц ашигласны төлбөр	21,041,281.00	23,553,562.00
118202	Ан амьтны нөөц ашигласны төлбөр	0.00	2,272,860.00
118203	Ус, рашааны нөөц ашигласны төлбөр	15,290,181.00	17,645,702.00
118204	Байгалийн ургамлын нөөц ашигласны төлбөр	5,751,100.00	3,635,000.00
12	ТАТВАРЫН БУС ОРЛОГО	106,584,035.31	64,201,896.50
120	Нийтлэг татварын бус орлого	106,584,035.31	64,201,896.50
120003	Торгуулийн орлого	8,370,812.31	8,460,896.50
120004	Төсөв байгууллагын өөрийн орлого	98,213,223.00	55,741,000.00
1200041	Үндсэн үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	1,605,000.00	6,035,000.00
1200042	Туслах үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	96,608,223.00	49,706,000.00
13	ТУСЛАМЖ, САНХҮҮЖИЛТИЙН ОРЛОГО	2,378,239,428.00	583,711,807.00
1311	Нэмэлт санхүүжилтийн орлого	214,382,585.00	49,104,707.00
131101	Төрийн болон орон нутгийн өмчит бус этгээдээс авсан хандив, тусламж	4,200,000.00	6,183,107.00
131103	ЗГНХ,ЗДНХөрөнгө,түүнтэй адилтгах ангилагдаагүй нөөц хөрөнгөөс тухайн төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	73,158,171.00	40,500,000.00
131104	Дээд шатны төсвийн захирагчийн төсөвт тусгагдсан төсвөөс доод шатны төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	65,062,414.00	2,421,600.00
1320	Орон нутгийн төсвөөс санхүүжих	557,027,143.00	534,607,100.00
132006	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт / аймгаас авсан санхүүгийн дэмжлэг/	454,812,000.00	337,577,100.00
132007	Орон нутгийн хөгжлийн сангаас санхүүжих	102,215,143.00	197,030,000.00
II	НИЙТ ЗАРЛАГА ба ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	2,337,488,750.42	692,068,059.02
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	2,337,488,750.42	692,068,059.02
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	2,241,417,188.27	654,969,439.02
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	1,614,512,138.30	365,741,819.07
210101	Үндсэн цалин	1,037,610,582.52	265,924,080.17
210102	Нэмэгдэл	447,789,287.37	51,411,884.50
210104	Урамшуулал	88,571,394.41	11,855,415.40
210105	Гэрээт ажлын хөлс	35,953,874.00	36,550,439.00
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	217,790,027.32	46,114,864.30
210201	Тэтгэврийн даатгал	154,320,858.76	31,444,063.56
210202	Тэтгэмжийн даатгал	15,932,348.71	3,507,466.74

210203	ҮОМШӨ-ний даатгал	12,719,218.87	3,043,041.30
210204	Ажилгүйдлийн даатгал	3,165,236.64	739,903.59
210205	Эрүүл мэндийн даатгал	31,652,364.34	7,380,389.11
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	94,525,845.75	115,737,194.25
210301	Гэрэл, цахилгаан	18,506,329.99	25,621,369.25
210302	Түлш, халаалт	75,155,834.96	89,055,825.00
210303	Цэвэр, бохир ус	863,680.80	1,060,000.00
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	60,919,214.90	27,204,460.40
210401	Бичиг хэрэг	8,460,632.00	5,241,790.00
210402	Тээвэр, шатахуун	30,250,612.00	18,841,670.40
210403	Шуудан, холбоо, интернэтийн төлбөр	8,121,600.00	3,121,000.00
2105	Нормативт зардал	114,955,640.00	335,300.00
210503	Нормын хувцас, зөөлөн эдлэл	4,864,300.00	335,300.00
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	8,107,100.00	3,889,900.00
210603	Хөдөлмөр хамгааллын хэрэглэл	267,000.00	167,000.00
210604	Урсгал засвар	7,470,100.00	3,722,900.00
2107	Томилолт, зочны зардал	2,862,000.00	2,345,000.00
210702	Дотоод албан томилолт	2,862,000.00	2,345,000.00
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	84,860,883.10	56,534,328.00
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	81,716,633.10	55,941,878.00
210803	Даатгалын үйлчилгээ	290,510.00	142,450.00
210806	Мэдээлэл, технологийн үйлчилгээ	450,000.00	450,000.00
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	42,884,338.90	37,066,573.00
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	34,323,876.90	35,966,573.00
210902	Хичээл үйлдвэрлэлийн дадлага хийх	8,560,462.00	1,100,000.00
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	96,071,562.15	37,098,620.00
2131	Засгийн газрын урсгал шилжүүлэг	0.00	21,853,400.00
213101	Засгийн газрын дотоод шилжүүлэг	0.00	21,853,400.00
2132	Бусад урсгал шилжүүлэг	68,404,170.00	15,244,744.00
213205	Төрөөс иргэдэд олгох тэтгэмж, урамшуулал	21,107,400.00	14,472,744.00
213209	Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал	30,047,000.00	772,000.00
2135	Төсвийн захирагчдаас олгосон санхүүжилт, шилжүүлэг	27,667,392.15	476.00
213505	Төсвийн ерөнхийлөн захирагч хооронд хийсэн санхүүжилт	11,637,200.00	476.00
III	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (III)=(I)-(II)	250,916,818.76	255,107,062.65
V	ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН МӨНГӨН ЗАРДЛЫН ДҮН (V)	139,099,180.00	247,683,993.00
22	ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	139,099,180.00	247,683,993.00
2200	Дотоод эх үүсвэрээр	139,099,180.00	247,683,993.00
220001	Барилга байгууламж	55,000,000.00	154,595,231.73
222001	Тоног төхөөрөмж	47,150,000.00	43,694,900.00
223001	Бусад хөрөнгө	5,000,000.00	49,393,861.27
VI	ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (VI)=(IV)-(V)	-139,099,180.00	-247,683,993.00
VII	САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ДҮН	-27,100,000.00	-113,100,000.00

23	ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ТӨЛБӨРИЙГ ХАССАН ЦЭВЭР ЗЭЭЛ	27,100,000.00	113,100,000.00
230001	Эргэж төлөгдөх зээл	27,100,000.00	113,100,000.00
VIII	НИЙТ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (VIII)=(III)+(VI)+(VII)	84,717,638.76	-105,676,930.35
101	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	57,820,702.26	142,538,341.02
20	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	142,538,341.02	36,861,410.67

2.4 Аудит хийсэн цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлтийн тайлан

Код	Үзүүлэлт	Засгийн газрын оруулсан капитал	Дахин үнэлгээний нөөц	Хуримтлагдсан дүн	Засгийн газрын хувь оролцооны нийт дүн
1	2020 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл	2,465,163,036.00	1,740,944,645.42	1,886,063,425.59	6,092,171,107.01
2	Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт	0.00	0.00	-170,228.08	-170,228.08
3	Дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл	2,465,163,036.00	1,740,944,645.42	1,885,893,197.51	6,092,000,878.93
4	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний өсөлт бууралт	0.00	-355,051.92	0.00	-355,051.92
9	Тайлант үеийн үр дүн	0.00	0.00	66,611,370.30	66,611,370.30
10	2021 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл	2,465,163,036.00	1,740,589,593.50	1,952,504,567.81	6,158,257,197.31
11	2022 оны 1-р сарын 1-нээрх үлдэгдэл	2,465,163,036.00	1,740,589,593.50	1,952,504,567.81	6,158,257,197.31
12	Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт	1,684,135,565.00	1,438,382,803.91	3,091,856,354.96	-30,662,013.95
13	Дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл	781,027,471.00	302,206,789.59	5,044,360,922.77	6,127,595,183.36
19	Тайлант үеийн үр дүн	0.00	0.00	3,791,384,503.70	3,791,384,503.70
20	2022 оны 12-р сарын 31-наарх үлдэгдэл	781,027,471.00	302,206,789.59	1,252,976,419.07	2,336,210,679.66

2.5 Аудит хийсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан

Код	Үзүүлэлт	Тайлант он	
		Батлагдсан төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл
II	НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	1,027,946,200.00	1,003,466,869.02
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	656,610,100.00	642,682,876.02

210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	614,602,900.00	605,584,732.02
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	370,489,500.00	365,741,819.07
210101	Үндсэн цалин	253,476,800.00	265,924,080.17
210102	Нэмэгдэл	55,184,600.00	51,411,884.50
210104	Урамшуулал	9,677,700.00	11,855,415.40
210105	Гэрээт ажлын хөлс	52,150,400.00	36,550,439.00
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	46,711,600.00	46,114,864.30
210201	Тэтгэврийн даатгал	31,899,400.00	31,444,063.56
210202	Тэтгэмжийн даатгал	3,720,100.00	3,507,466.74
210203	ҮОМШӨ-ний даатгал	2,875,200.00	3,043,041.30
210204	Ажилгүйдлийн даатгал	747,000.00	739,903.59
210205	Эрүүл мэндийн даатгал	7,469,900.00	7,380,389.11
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	115,933,500.00	115,737,194.25
210301	Гэрэл, цахилгаан	20,864,400.00	25,621,369.25
210302	Түлш, халаалт	94,622,700.00	89,055,825.00
210303	Цэвэр, бохир ус	446,400.00	1,060,000.00
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	27,250,900.00	27,204,460.40
210401	Бичиг хэрэг	4,128,200.00	5,241,790.00
210402	Тээвэр, шатахуун	19,254,400.00	18,841,670.40
210403	Шуудан, холбоо, интернэтийн төлбөр	3,868,300.00	3,121,000.00
2105	Нормативт зардал	335,300.00	335,300.00
210503	Нормын хувцас, зөөлөн эдлэл	335,300.00	335,300.00
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	3,904,500.00	3,889,900.00
210603	Хөдөлмөр хамгааллын хэрэглэл	167,000.00	167,000.00
210604	Урсгал засвар	3,737,500.00	3,722,900.00
2107	Томилолт, зочны зардал	2,616,000.00	2,345,000.00
210702	Дотоод албан томилолт	2,616,000.00	2,345,000.00
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	12,307,200.00	9,249,621.00
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	11,099,200.00	8,657,171.00
210803	Даатгалын үйлчилгээ	145,000.00	142,450.00
210806	Мэдээлэл, технологийн үйлчилгээ	450,000.00	450,000.00
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	35,054,400.00	34,966,573.00
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	33,954,400.00	33,866,573.00
210902	Хичээл үйлдвэрлэлийн дадлага хийх	1,100,000.00	1,100,000.00
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	42,007,200.00	37,098,144.00
2131	Засгийн газрын урсгал шилжүүлэг	22,653,400.00	21,853,400.00
213101	Засгийн газрын дотоод шилжүүлэг	22,653,400.00	21,853,400.00
2132	Бусад урсгал шилжүүлэг	19,353,800.00	15,244,744.00
213205	Төрөөс иргэдэд олгох тэтгэмж, урамшуулал	17,556,800.00	14,472,744.00
213209	Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал	1,797,000.00	772,000.00
22	ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	291,336,100.00	247,683,993.00
220001	Барилга байгууламж	170,030,000.00	154,595,231.73
222001	Тоног төхөөрөмж	34,000,000.00	43,694,900.00
223001	Бусад хөрөнгө	63,394,200.00	49,393,861.27
23	ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ТӨЛБӨРИЙГ ХАССАН ЦЭВЭР ЗЭЭЛ	80,000,000.00	113,100,000.00

230001	Эргэж төлөгдөх зээл	80,000,000.00	113,100,000.00
III	ЗАРДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХ ЭХ ҮҮСВЭР	1,027,946,200.00	930,590,416.02
31	УЛСЫН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ	0.00	-5,640,799.42
310001	Улсын төсвөөс санхүүжих	0.00	-5,640,799.42
32	ОРОН НУТГИЙН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ	932,692,700.00	880,490,215.44
320001	Орон нутгийн төсвөөс	735,662,700.00	683,460,215.44
320002	Орон нутгийн хөгжлийн сангаас санхүүжих	197,030,000.00	197,030,000.00
35	ТӨСӨВТ БАЙГУУЛЛАГЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНААС	95,253,500.00	55,741,000.00
350001	Үндсэн үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	605,000.00	6,035,000.00
350002	Туслах үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	15,395,200.00	49,706,000.00
4	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	0.00	79,253,848.73
5	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	0.00	6,376,919.73
6	ТӨСВИЙН БУСАД МЭДЭЭЛЛИЙН АНГИЛАЛ	116.00	116.00
61	БАЙГУУЛЛАГЫН ТОО	6.00	6.00
610001	Төсвийн байгууллага	6.00	6.00
62	АЖИЛЛАГСДЫН ТОО	55.00	55.00
620001	Удирдах ажилтан	9.00	9.00
620002	Гүйцэтгэх ажилтан	9.00	9.00
620003	Үйлчлэх ажилтан	29.00	29.00
620004	Гэрээт ажилтан	8.00	8.00
65	ОРОН ТООНЫ МЭДЭЭЛЭЛ	55.00	55.00
650001	Төрийн захиргааны албан хаагч (ТЗ)	8.00	8.00
650009	Төрийн үйлчилгээний бусад албан хаагч (ТҮ)	35.00	35.00
650010	Гэрээт ажилтан	4.00	4.00
650011	Улс төрийн албан хаагч (УТ)	8.00	8.00

2.6 Аудит хийсэн нэмэлт төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан

Код	Үзүүлэлт	Тайлант он гүйцэтгэл
II	НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	49,524,707.00
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	49,524,707.00
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	49,384,707.00
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	47,284,707.00
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	47,284,707.00
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	2,100,000.00
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	2,100,000.00
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	140,000.00
2133	Олгосон санхүүжилт, шилжүүлэг	140,000.00
213405	Орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдад олгох татаас, нэмэлт санхүүжилт төвлөрүүлэх шилжүүлэг	140,000.00
I	ЗАРДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХ ЭХ ҮҮСВЭР	49,524,707.00
1311	Нэмэлт санхүүжилтийн орлого	49,524,707.00

131101	Төрийн болон орон нутгийн өмчит бус этгээдээс авсан хандив, тусламж	6,183,107.00
131103	ЗГНХ,ЗДНХөрөнгө,түүнтэй адилтгах ангилагдаагүй нөөц хөрөнгөөс тухайн төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	40,500,000.00
131104	Дээд шатны төсвийн захирагчийн төсөвт тусгагдсан төсвөөс доод шатны төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	2,421,600.00
131105	Төсвийн байгууллагын үндсэн үйл ажиллагааны хүрээнд бий болсон нэмэлт орлого	420,000.00

3. САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА

3.1 Байгууллага, түүний үйл ажиллагаа

Буянт сумын Засаг дарга нь Монгол улсын Үндсэн хууль болон УИХ, Засгийн газраас гарч буй хууль тогтоомжид нийцүүлэн "Жижиг, дунд үйлдвэрлэл хөгжсөн үйлдвэрлэгч сум" болгохыг зорилт дэвшүүлэн ажиллаж байна" Үүнд:

- ✓ Хууль тогтоомж, хөгжлийн бодлого, стратеги зорилт, шийдвэрийг хэрэгжүүлэх ажлыг нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд зохин байгуулж хяналт тавих
- ✓ Баг байгууллагуудын үйл ажиллагааг уялдуулан зохион байгуулж, мэргэшил арга зүйн удирдлагаар хангах
- ✓ Хүний нөөцийн бодлогыг хэрэгжүүлэх ажлыг хууль тогтоомжийн хүрээнд зохин байгуулах
- ✓ Тамгын газрын үйл ажиллагааг удирдан зохин байгуулах, батлагдсан төсвийг зориулалтын дагуу зарцуулах тайлагнах, хяналт тавих
- ✓ Хууль тогтоомжид заасан бусад чиг үүрэг
- ✓ Төрийн үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулах, цахим систем нэвтрүүлж, иргэдийн цаг хугацаа зардлыг хэмнэх
- ✓ Хуулиар тусгайлан олгосон чиг үүргийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ,
- ✓ Хуулиар олгосон нийтлэг чиг үүргийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ

3.2 Байгууллагын гадаад, дотоод орчин

Тус байгууллага нь Монгол улсын Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгжийн тухай хууль, Төрийн албаны тухай хууль, Хөдөлмөрийн тухай хууль, Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Төрийн хэмнэлтийн тухай хууль зэрэг хууль тогтоомжуудыг үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

Тайлант хугацаанд байгууллагын үйл ажиллагаа, санхүү, нягтлан бодох бүртгэлд мөрддөг хууль тогтоомж болон бодлого чиглэлд 2022 онд нэмэлт өөрчлөлтүүд орсон байна. 2022 онд нь Монгол улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуульд 4 удаа, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуульд 1 удаа, Төсвийн тухай хуульд 6 удаа, Шилэн дансны тухай хуульд 1 удаагийн өөрчлөлт орж Төрийн хэмнэлтийн тухай хууль шинээр батлагдан мөрдөгдөж эхэлсэн байна.

Байгууллагын удирдлагын хэрэгжүүлж байгаа дотоод хяналтуудаас төлөвлөлтийн үе шатанд аудитад хамааралтай хяналтыг авч үзэж, гүйцэтгэх үе шатанд хяналтын сорил гүйцэтгэсний үр дүнд дотоод хяналтын үйл ажиллагааны зохион байгуулалт, хэрэгжилт **үр нөлөөтэй** байна.

Дотоод аудитын чиг үүрэг, түүний гүйцэтгэсэн ажлын найдвартай байдлын талаар ойлголт олж авснаар дотоод аудитын гүйцэтгэсэн ажлыг аудитад ашиглах, дотоод аудитораас шууд туслалцаа авах **шаардлагагүй** гэж үзлээ.

Буянт сумын Засаг даргын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын 2022 оны санхүүгийн үйл ажиллагаанд аймгийн Засаг даргын дэргэдэх санхүүгийн хяналт, дотоод аудитын албанаас хяналт шалгалт хийгдээгүй байна.

3.3 Санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлал

Санхүүгийн тайланг бүх материаллаг зүйлсийн хувьд холбогдох санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлалын дагуу бэлтгэсэн эсэх талаар аудитор дүгнэлтээ илэрхийлснээр

санхүүгийн тайлангийн зорилтот хэрэглэгчдийн зүгээс үзүүлэх итгэл үнэмшлийн хэмжээг нэмэгдүүлэхэд санхүүгийн тайлангийн аудитын зорилго оршино.

Буянт сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2022 оны санхүүгийн тайлан дахь ажил гүйлгээг *аккруэл* сууриар хөтөлж, нийтлэг зорилготой, үнэн зөв толилуулгын үзэл баримтлалын дагуу бэлтгэсэн байна.

Сумын нэгтгэсэн санхүүгийн тайланд мөрдөх тусгайлан баталсан Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын баримт бичиг байхгүй бөгөөд Сангийн яамнаас гаргасан бодлого шийдвэрүүдийг хэрэгжүүлэн и-баланс цахим программ хангамж ашиглан холбогдох хууль тогтоомж, нягтлан бодох бүртгэлийн стандартад нийцүүлэн, үйл ажиллагааны онцлогт тохируулан ашиглаж байна.

3.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлого, толилуулгад гарсан өөрчлөлтүүд

Буянт сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг Сангийн сайдын 2015 оны 341 дүгээр тушаалаар баталсан "Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн болон Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, тодруулга бэлтгэх журам"-ын дагуу бэлтгэсэн байна.

Тайлант оны жилийн эцсийн санхүүгийн нэгтгэсэн байдлын тайлангаарх нийт хөрөнгийн дүн өмнөх оноос 3,823.8 сая төгрөгөөр буюу 38 хувиар буурсан байна.

Хүснэгт 1. Санхүүгийн нэгтгэсэн байдлын тайлангийн үзүүлэлт

Тайлангийн үзүүлэлтүүд	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	/сая төгрөгөөр/	
			Өөрчлөлт	
Мөнгөн хөрөнгө	142.6	36.8	105.8	0.26
Авлага	302.1	360.7	-58.6	1.19
Бараа материал	205.2	68.2	137.0	0.33
Үндсэн хөрөнгө	5523.0	1883.4	3,639.6	0.34
НИЙТ ХӨРӨНГИЙН ДҮН	6172.9	2349.1	3,823.8	0.38
Богино хугацаат өр төлбөр	14.7	12.9	1.8	0.88
Цэвэр хөрөнгө, өмч	6158.2	2336.2	3,822.0	0.38
ӨР ТӨЛБӨР, ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ ӨМЧИЙН ДҮН	6172.9	2349.1	3,823.8	0.38

Эх сурвалж: Буянт сумын ТТЗ-ын 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Дээрх хүснэгтээс харахад, *санхүүгийн нэгтгэсэн байдлын тайлангийн үзүүлэлт өмнөх оны үзүүлэлтээс нөлөө бүхий өөрчлөлттэй мөнгөн хөрөнгө, авлага, үндсэн хөрөнгө цэвэр өмч хөрөнгийн данснууд байна.*

3.4.1 Мөнгөн хөрөнгө

Мөнгөн хөрөнгийн эхний үлдэгдэл 142.6 сая төгрөг, эцсийн үлдэгдэл 36.8 сая төгрөг болж 105.8 сая төгрөгөөр буюу 74 хувиар буурсан байна. Энэ нь Сум хөгжүүлэх сан, Орон нутгийн ерөнхий орлого, ОНХС-ийн орлогыг сумын ИТХ-ын тогтоолоор орон нутгийн санхүүгийн дэмжлэгт хуваарилсантай холбоотой байна.

3.4.2 Авлага

Авлага дансны эцсийн үлдэгдэл 360.8 сая төгрөг болж, өмнөх оноос 58.7 сая төгрөгөөр өссөн байна.

Хүснэгт №02 Авлагын үлдэгдэл

/сая.төгрөг/

Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өсөлт (+), Бууралт (-)
Ажиллагчидтай холбогдсон авлага	0.14	-	(0.1)
Төлбөртэй үйлчилгээний авлага	27.9	-	(27.9)
Татаас, санхүүжилтийн авлага	-	0.14	0.14
Байгууллагаас авах авлага	18.60	5.5	(13.1)
Хувь хүмүүсээс авах авлага	52.80	46.8	(6.0)
Урьдчилж гарсан зардал		42.4	42.4
Хувь хүмүүст олгосон зээл	202.7	266.0	63.3
АВЛАГЫН НИЙТ ДҮН	302.1	360.8	58.7

Авлага 58.7 сая төгрөгөөр өссөн нь ОНХС-ийн хөрөнгөөр хийж гүйцэтгэсэн буй ЭМТ-ийн авто зогсоол, хашаа шинэчлэх ажил 27.8 сая төгрөг, Наранхайрхан багийн Гулсгайдын худаг гаргах ажилд 14.4 сая төгрөгийн ажлуудыг хүлээн аваагүйтэй холбоотой авлага нэмэгдсэн байна.

3.4.3 Бараа материал

Бараа материалын дансны үлдэгдэл 68.2 сая төгрөг болж 170.2 сая төгрөгөөр буурсан байна.

Хүснэгт 4. Бараа материал дансны үлдэгдэл

/сая төгрөгөөр/

Тайлангийн үзүүлэлтүүд	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өөрчлөлт	
Түүхий эд материал	11.2	0	11.2	0.0
Тусгай зориулалттай материал	5.7	0.00	5.7	0.0
Эм боох материал	5.5	0.00	5.5	0.0
Бэлэн бүтээгдэхүүн	0	0.00	0.0	0.0
Хангамжийн материал	227.3	68.255	159.0	0.3
Бичиг хэргийн материал	9.3	1.10	8.2	0.1
Аж ахуйн материал	136	27.40	108.6	0.2
сэлбэг хэрэгсэл	0	0.00	0.0	0.0
Түлш шатах тослох материал	8.5	5.00	3.5	0.6
Барилгын засварын материал	0.6	0.06	0.5	0.1
Хүнсний материал	28.9	0.00	28.9	0.0
Бусад хангамжийн материал	10.7	1.40	9.3	0.1
Мал амьтан	33.3	33.30	0.0	1.0
Нөөцийн бараа	0	0.00	0.0	1.0
Нийт бараа материал	238.5	68.26	170.2	0.3

Тайлант хугацаанд төсвийн хөрөнгөөр 84.6 сая төгрөгийн бараа материал бэлтгэж, аймгаас буцаан олгох нөхцөлтэйгөөр 10.0 сая төгрөгийн өвс тэжээлийн нөөц бүрдүүлж, 71.7 сая төгрөгийн материалыг зарцуулж, 68.2 сая төгрөгийн бараа материалын эцсийн үлдэгдэлтэй байна.

3.4.4 Үндсэн хөрөнгө

Үндсэн хөрөнгө дансны үлдэгдэл оны эхэнд 7025.9 сая төгрөг байсан бол оны эцэст 1883.3 сая төгрөг болж 5142.5 сая төгрөгөөр буурсан нь Засаг даргын тамгын газрын балансад бүртгэлтэй 52.5 сая төгрөгийн тээврийн хэрэгсэл, УТ-н байгууллагуудын бүтцийн

өөрчлөлтөөр 4620.2 сая төгрөг хасагдсан мөн 469.8 сая төгрөгийн элэгдэл байгуулсантай холбоотой буурсан байна.

3.4.6 Өр төлбөр

Нийт өр төлбөрийн эхний үлдэгдэл 14.7 сая, эцсийн үлдэгдэл 12.9 сая төгрөг болж 1.8 сая төгрөгөөр буурсан байна. Тайлан хугацаанд орон нутгийн нэмэлт дансаар татан төвлөрүүлсэн 0.14 сая төгрөг, ОНХС-ийн тендерийн гүйцэтгэлийн барьцаа болох 2.9 сая төгрөг, ИТХ-ын 0.03 сая төгрөгөөр тус тус буурсан бөгөөд 10 сая төгрөгийн эргэн төлөгдөх нөхцөлтэйгөөр аймгийн Засаг даргын нөөц хөрөнгөөс санхүүжилт авч тэжээл бэлтгэсэн нь, өглөг буураагүйд нөлөөлсөн байна.

3.4.7 Цэвэр хөрөнгө, өмч

Засгийн газрын оролцоо дансны оны эхний үлдэгдэл 6172.9 сая төгрөг байснаас оны эцэст 2349.1 сая төгрөг болж 3822.9 сая төгрөгөөр буурсан нь Ерөнхий боловсролын сургууль, хүүхдийн цэцэрлэг, Эрүүл мэндийн төвийн баланс шилжсэнтэй холбоотой холбоотой байна.

3.5 Төсвийн төлөвлөлт, гүйцэтгэл, нэмэлт төсөв

Төсвийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1-д заасны дагуу төсвийг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх, тайлагнахад эрх бүхий байгууллага, төсвийн захирагч нь тус хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1-д заасан төсвийн зарчмыг мөрдлөг болгож, хэрэгжүүлэх үүрэгтэй.

3.5.1 Төсвийн төлөвлөлт

Төсвийн төсөлд зардлыг санхүүжүүлэх эх үүсвэрийг 1027.1 сая төгрөгөөр, нийт зарлагыг 1027.1 сая төгрөгөөр тооцон төлөвлөж, дээд шатны төсвийн захирагчид хүргүүлсэн байна.

Буянт сумын Төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2022 оны нэгтгэсэн төсвийг сумын ИТХ-ын 2021 оны 12 дугаар сарын 19 өдрийн 4/08 тоот тогтоолоор 1147.2 сая төгрөгөөр анх баталж өмнө оны болон тайлант оны давсан орлоготой холбоотойгоор 2022 онд 1 удаа тодотгол хийн 2022 оны 06 дугаар сарын 27-ны 6/2 тоот тогтоолоор хасаж тодотгон 1041.0 сая төгрөгөөр баталсан байна.

Төсвийн тодотголыг сумын ИТХ-аар 2022 оны 06 дугаар сарын 27-ны өдрийн 6/02 тоот тогтоолоор 1027.1 сая төгрөгөөр баталжээ.

3.5.2 Төсвийн гүйцэтгэл

Тайлант онд 1,027.9 сая төгрөгийн төсөв баталснаас 558.8 сая төгрөгийг орон нутгийн төсвөөс, 321.7 сая төгрөгийг орон нутгийн татварын болон татварын бус орлого орлогоос, 197.0 сая төгрөгийг ОХНС-аас санхүүжих, 6.0 сая төгрөгийг үндсэн үйл ажиллагааны орлогоос, 30.2 сая төгрөгийг туслах үйл ажиллагааны орлогоос, тус тус санхүүжүүлжээ. Аймгийн Засаг даргын А/821 тоот захирамжаар Буянт сумын сургууль, Хүүхдийн цэцэрлэгийн тогтмол зардалд 19.5 сая төгрөгийн төсвийн нэмэлт зохицуулалт хийсэн байна.

Хүснэгт 5. Нийт орлогын төлөвлөгөө, гүйцэтгэл

/сая төгрөгөөр/

Санхүүжилтийн эх үүсвэр	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл
Татварын болон татварын бус орлого	341.4	321.7
Татварын орлого	332.7	313.3
Татварын бус орлого	8.7	8.4
Орон нутгийн төсвөөс санхүүжих	591.25	558.76
Орон нутгийн төсвөөс	591.2	558.8
Орон нутгийн хөгжлийн сан	197.0	197.0
Төсөвт байгууллагын үйл ажиллагаанаас	95.25	55.74

Үндсэн үйл ажиллагааны орлогоос	0.6	6.0
Туслах үйл ажиллагааны орлогоос	15.4	49.7
Урьд оны үлдэгдлээс санхүүжих	79.3	-
ЭХ ҮҮСВЭРИЙН НИЙТ ДҮН	1,027.9	936.2

Эх сурвалж: Буянт сумын ТТЗ-ын 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Төсвийн нийт зардлын гүйцэтгэл 1,003.5 сая төгрөг буюу 97.6 хувьтай байгаа нь бараа үйлчилгээний зардлын гүйцэтгэл 9.0 сая төгрөг, урсгал шилжүүлэг 5.0 сая төгрөг, хөрөнгийн зардал 43.6 сая төгрөгөөр тус бүр хэмнэж, хоршоо хөгжүүлэх сангийн зээл 33.1 сая төгрөгийн илүү олгосноор, нийт 24.5 сая төгрөгөөр батлагдсан төсвийг хэмнэж зарцуулсантай байна.

Үндсэн үйл ажиллагааны орлогыг 0.6 сая төгрөг, туслах үйл ажиллагааны орлого 15.4 сая төгрөгөөр тус тус батлагдаж гүйцэтгэлээр үндсэн үйл ажиллагааны орлогыг 6.0 сая, туслах үйл ажиллагааны орлогоос 49.7 сая төгрөг, сум хөгжүүлэх сангийн зээлийн эргэн төлөлтөөс 49.9 сая төгрөгийн орлого бүрдүүлж 113.1 сая зардал санхүүжүүлэн ажилласан байна.

Хүснэгт 6. Сумын татварын орлогын төлөвлөгөө, гүйцэтгэл

/сая төгрөгөөр/

Орлогын ангилал	2022 оны		Зөрүү
	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	
Татварын нийт орлогын дүн	341.4	321.7	19.7
Нийт орлого ба тусламжийн дүн	341.4	321.7	19.7
Татварын орлого	332.7	313.3	19.4
Орлогын албан татвар	197.9	202.6	(4.7)
Хувь хүний орлогын албан татвар	197.9	202.6	(4.23)
Цалин, хөлс, шагнал, урамшуулал болон тэдгээртэй адилтгах хөдөлмөр эрхлэлтийн орлогын	123.9	132.4	(8.5)
Үйл ажиллагааны орлого	27.2	42.9	(15.7)
Хөрөнгийн орлого	23.0	23.5	
Шууд бус орлого	23.8	3.8	20.0
Хөрөнгийн албан татвар	56.5	44.2	12.3
Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татвар	2.5	3.5	(1.0)
Бууны албан татвар	1.1	1.1	(0.1)
Малын тоо толгойн албан татвар	53.0	39.6	13.4
Бусад татвар, төлбөр, хураамж	78.3	66.4	11.9
Бусад нийтлэг төлбөр, хураамж	28.5	20.1	8.4
Улсын тэмдэгтийн хураамж	2.5	4.5	(2.0)
Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны	23.0	11.1	11.9
Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж	3.0	4.5	(1.5)
Газрын төлбөр	25.7	22.7	3.0
Газрын төлбөр	25.7	22.7	3.0
Байгалийн нөөц ашигласны төлбөр	24.1	23.6	0.5
Ан амьтны нөөц ашигласны төлбөр		2.3	(2.3)
Ус, рашааны нөөц ашигласны төлбөр	16.1	17.6	(1.6)
Байгалийн ургамлын нөөц ашигласны төлбөр	8.0	3.6	4.4
Татварын бус орлого	8.8	8.5	0.3
Торгуулийн орлого	8.2	8.5	(0.3)

Эх сурвалж: Буянт сумын ТТЗ-ын 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Нийт татварын орлогын гүйцэтгэл 321.7 сая төгрөг биелж 19.7 сая төгрөгөөр тасарсан байна. Татварын орлогын гүйцэтгэлийг нэр төрлөөр нь авч үзвэл цалин хөлс, шагнал урамшуулал болон тэдгээртэй адилтгах хөдөлмөр эрхлэлтийн орлого 8.5 сая төгрөг, үл хөдлөх хөрөнгийн татвар 1.0 сая төгрөг, бууны албан татвар 0.6 сая, ан амьтан нөөц ашигласны төлбөр 2.3 сая төгрөг, хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж 1.5 сая, үйл ажиллагааны орлого 15.6 сая, хөрөнгийн орлого 0.5 сая, улсын тэмдэгтийн хураамж 2.0 сая, ус, рашаан ашигласны төлбөр 1.6 сая, хүүгийн орлого 0.3 сая төгрөгөөр тус тус орлого давж, байгалийн ургамлын нөөц ашигласны төлбөр 4.3 сая, малд ногдуулах албан татвар 13.4 сая, шууд бус орлого 20.0 сая, түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөр 11,9 сая, малын тоо толгойн албан татвар 0.9 сая, газрын төлбөр 3.0 сая, төгрөгөөр тус тус тасалжээ.

Батлагдсан төсөв, гүйцэтгэл, түүний хэтрэлт, хэмнэлтийг орлого, зардлын зүйл тус бүрээр энэ тайлангийн 2.5-д харуулав.

3.5.3 Нэмэлт төсөв

Төсвийн тухай хуулийн 47 дугаар зүйлийн 47.2-т “нэмэлт төсөв, түүнтэй холбогдсон үйл ажиллагаа нь төсвийн нэгэн адил санхүүгийн болон төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангийн бүрэлдэхүүн хэсэг байна” гэж заасны дагуу байгууллага нэмэлт санхүүжилтийн тайлан гаргах үүрэгтэй.

Нэмэлт санхүүжилтийн тайлангаар аймгийн Засаг даргын нөөц хөрөнгөнөөс 10 сая төгрөг, Шим –Ус ОНӨААТҮГ-аас 1.3 сая төгрөг, төсвийн үйл ажиллагааны хүрээнд бий болсон орлого 19.5 сая төгрөг, байгаль хамгаалах сангаас 5.0 сая төгрөг, статистикийн хэлтсээс 1.3 сая төгрөг, хамтарсан багийн санхүүгийн дэмжлэг 0.3 сая төгрөг, Зүүн бүсийн шагналд 0.6 сая төгрөг сургууль, цэцэрлэгийн байрны сантехникийн засварын эрх шилжин ирсэн 11.0 сая төгрөг, урьд оны татан төвлөрүүлсэн авлага 0.4 сая төгрөг, аймгийн засаг даргын А/756 тоот захирамжаар иргэдтэй уулзах ажлын хэсгийн зардал 0.2 сая төгрөг, нийт 49.5 сая төгрөгийг төвлөрүүлэн бараа үйлчилгээний бусад зардал, бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил үйлчилгээний зардал дансанд тайлагнан үйл ажиллагаандаа зарцуулсан байна.

Нэмэлт төсвийн тайланг орлого, зардлын зүйл тус бүрээр энэ тайлангийн 2.6-д харуулав.

4. АУДИТЫН ТАЙЛАН

4.1 Ерөнхий зүйл

Төрийн аудитын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1-д “Төрийн аудитын байгууллага аудитын дүнд үндэслэн дүгнэлт, зөвлөмж бүхий аудитын тайлан гаргана.” гэж заасны дагуу Буянт сумын Төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн аудитын тайланг танилцуулж байна.

Аудитын тайланд аудит хийгдэх байгууллага, түүний орчин, аудитад хамааралтай дотоод хяналт, нягтлан бодох бүртгэл, санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлал, аудитаар илрүүлсэн буруу илэрхийлэл, түүнийг шийдвэрлэсэн байдал, дараагийн аудитаар анхаарах асуудал болон аудиторын дүгнэлт, дүгнэлтийн үндэслэлийг хураангуйлан толилуулав. Мөн байгууллагын үйл ажиллагааг сайжруулах, санхүү нягтлан бодох бүртгэл, хуулийн хэрэгжилттэй холбоотой өгсөн зөвлөмжүүдийг тусгасан болно.

Аудитыг аудитор У.Батчимэг 2023 оны 03 дугаар сарын 18-ны өдрөөс 03 дугаар сарын 25-ний хооронд гүйцэтгэж, хяналтыг аудитын менежер А.Цэцэгсүрэн, газрын дарга, тэргүүлэх аудитор Х.Болдбаатар нар тус тус хэрэгжүүлсэн.

Тус байгууллага нь 2022 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг Ховд аймаг дахь Төрийн аудитын газарт 2023 оны 03 дугаар сарын 07-ний өдрийн 1/53 албан бичгээр ирүүлсэн байна.

4.2 Материаллаг байдал

Төлөвлөлтийн болон гүйцэтгэлийн материаллаг байдлыг АДБОУС 2320 дагуу тодорхойлсон бөгөөд материаллаг байдлын суурь үзүүлэлтээр нийт зардлыг сонгож, материаллаг буруу илэрхийллийн эрсдэл бага гэж үнэллээ.

Төлөвлөлтийн материаллаг байдлыг 2022 оны орлого үр дүнгийн тайлангийн нийт зардал 1,010.7 сая төгрөгөөс 2 хувиар буюу 20.2 сая төгрөгөөр, гүйцэтгэлийн материаллаг байдал тооцох хувийг 80 хувиар буюу 16.1 сая төгрөгөөр тогтоосныг аудитын явцад дахин хянаж шинэчлэн тогтоох *шаардлагагүй* гэж үзсэн.

4.3 Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хэрэгжилт

Төрийн хэмнэлтийн тухай хуультай холбоотой зардал гараагүй байна.

4.4 Санхүүгийн тайлангийн аудитаар шалгасан нийцлийн аудитын асуудал

АДБОУС 4000.16-д нийцлийн аудитыг санхүүгийн тайлангийн аудиттай хослуулан хийх тохиолдолд аудитор аль стандартыг дагаж мөрдөхийг үнэлэх, нийцлийн асуудлын талаарх дүгнэлтийг санхүүгийн тайланд өгөх аудиторын дүгнэлтээс тусад нь салгах хэрэгтэй гэж заасан байна.

4.4.1 Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилт

Шилэн дансны тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Засгийн газрын 2016 оны 29 дүгээр тогтоолоор баталсан "Шилэн дансны цахим хуудсанд тавих мэдээллийн агуулга, нийтлэг стандартыг тогтоох журам"-ын заалтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор www.shilendans.gov.mn цахим хуудсанд холбогдох мэдээллийг оруулсан байх үүрэгтэй.

Шилэн дансны цахим системд тендерт шалгарсан оролцогчийн мэдээлэл, ЗДТГ, ИТХ, Орон нутгийн хөгжлийн сангаас санхүүжүүлсэн таван сая төгрөгөөс дээш орлого, зарлагын гүйлгээг бүрэн мэдээлсэн бөгөөд төсөв өмч хөрөнгө зарцуулахтай холбоотой шийдвэрийн мэдээллийг мэдээлээгүйг аудитын явцад залруулан цахим системд мэдээлүүллээ.

Нийцсэн бөгөөд зохистой байх батламж мэдэгдлийн түвшинд хэрэгжүүлсэн горим сорилд үндэслэн шилэн дансанд байршуулсан мэдээлэл нь шилэн дансны тухай хууль тогтоомжийн холбогдох заалттай нийцсэн гэж дүгнэлээ.

4.5 Өмнөх зөвлөмжийн хэрэгжилт

Өмнөх аудитаар өгөгдсөн 0.2 сая төгрөгийн 2 төлбөрийн акт бүрэн барагдсан 117.5 сая төгрөгийн 3 албан шаардлага, 101.3 сая төгрөгийн 5 зөвлөмж өгөгдсөнийг 87.7 хувиар хэрэгжүүлэн ажилласан байна.

Хүснэгт 7. Төлбөрийн акт, албан шаардлага, зөвлөмжийн хэрэгжилт

/сая. төгрөгөөр/

Үзүүлэлт	Өмнөх оны илрүүлэлт		Биелэлт		Зөрүү		
	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Хувь
Акт	2	0.2	2	0.2	-	-	100.0
Албан шаардлага	3	117.5	1	90.5	2	27.0	77.0
Зөвлөмж	5	101.3	5	101.3	-	-	100.0
Нийт дүн	10	219.0	8	192.0	2	27.0	87.7

4.6 Дараагийн аудитаар анхаарах асуудал

1. Орон нутгийн хөгжлийн сангийн урьдчилж гарсан зардлаар бүртгэгдсэн ЭМТ-ын хашааны тохижилт, авто зогсоол хийх ажлын 28.0 сая төгрөг, Наранхайрхан багийн Гулсгайн худаг хийх ажлын 14.4 сая, Байгалийн ургамал ашигласны төлбөр, Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөрийн биелэлтэд дахин нарийн горим сорил хэрэгжүүлэн дараагийн аудитаар анхаарч үзэх нь зүйтэй гэж үзлээ.

5. АУДИТЫН ИЛРҮҮЛЭЛТ

Аудитаар нийт 187.7 сая төгрөгийн алдаа¹ илэрсэн тул Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.2.10-т "Аудитын байгууллагаас зөвлөмж болгосон бүртгэлийн алдааны залруулгыг мэргэжлийн түвшинд хянан, удирдлагад танилцуулах, зөвшөөрсөн тохиолдолд тухайн санхүүгийн жил, улирлын тайланд залруулга хийх, зөвшөөрөөгүй тохиолдолд аудиторт үндэслэл бүхий тайлбар хүргүүлэх" заалтын дагуу санхүүгийн тайланд залрууллаа. Үүнд:

- Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хийгдсэн Сумын Засаг даргын Тамгын газрын барилгын засвар 187.5 сая төгрөгийг капиталжуулсан бүртгэсэн,
- Үнэ төлбөргүй ирсэн үндсэн хөрөнгийг 0.1 сая төгрөгөөр дутуу бүртгэсэн,
- Хоршоо хөгжүүлэх сангийн 0.1 сая төгрөгийн санхүүгийн программын үнийг зардалд бүртгэсэн

Аудитаар нийт 217.2 сая төгрөгийн зөрчил² илэрснээс, 1.8 сая төгрөгийн төлбөрийн акт тогтоож, 120.6 сая төгрөгийн 2 албан шаардлага, 94.6 сая төгрөгийн 2 зөвлөмж өглөө.

5.1 Төлбөрийн акт

- ✓ ОНХС-ын хөрөнгө оруулалтаар хийгдсэн хүүхдийн цэцэрлэгийн нэг анги тохижуулах зардалд 5.3 сая төгрөгийг аж ахуй нэгжийн дансанд шилжүүлсэн боловч 1.8 сая төгрөгийн хөрөнгө нийлүүлээгүй, орлогоор хүлээн зөвшөөрч бүртгэсэн зөрчил илэрсэн нь Төсвийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.4.1-д "төсвийг үр ашигтай, хэмнэлттэй байхаар төлөвлөж, зарцуулах" 5 дугаар зүйлийн 5.1.2-д "төсвийн иж бүрэн, үнэн зөв байдлыг хангасан байх" Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1-д "Нягтлан бодох бүртгэлийг удирдан зохион байгуулах үүргийг аж ахуйн нэгж, байгууллагын гүйцэтгэх удирдлага хүлээнэ", 20 дугаар зүйлийн 20.2.5-д "дансны өглөг, авлага ба төлбөрийн тооцоог хянах, ажил, гүйлгээг гарахаас нь өмнө хянан, баталгаажуулах" гэсэн заалтуудтай нийцэхгүй байна.

5.2 Албан шаардлага

¹ Мэдээллийг тусгахгүй орхигдуулах, буруу тусган илэрхийлэх, үүнд, математик үйлдлийн алдаа, НББ-ийн бодлогыг мөрдөхөд гарсан алдаа, бодит байдлыг буруу тайлбарласан /буруу ойлгосон/, хайнга хандсан /мартсан, тэмдэглээгүй орхисон/,

² Хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хууль тогтоомжид харшлах байгууллага, түүний удирдлага, байгууллагад ажилладаг бусад хувь хүний санаатай болон санамсаргүй үйлдэл, эс үйлдэл.

5.2.1 Хоршоо хөгжүүлэх сангийн зээлтэй холбоотой

- Хоршоо хөгжүүлэх сангаас 5 аж ахуй нэгж 1 иргэнд 113.0 сая төгрөгийн хөнгөлөлттэй зээл олгосон боловч тухайн зээлийн гэрээнүүдийн зүйл заалт зөрүүтэй, зээлийн гэрээний барьцааны зүйл хүчин төгөлдөр бус, Монгол банкны мэдээллийн сангийн лавлагаа байхгүй, барьцаа хөрөнгийн үнэлгээний жагсаалт, барьцаалсан үнэ, барьцаалсан эд хөрөнгийн гэрчилгээний эх хувь болон барьцаа хөрөнгийн улсын бүртгэлд бүртгүүлж барьцаалбар үйлдсэн тухай баримт байхгүй байгаагаас дүгнэхэд удирдлагын зүгээс тавих хяналт сул тухайн зээлүүдийг эргэн төлөгдөхгүй байх эрсдэлд оруулж байгаа зөрчил илэрсэн нь Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.6-д "Анхан шатны баримтын үнэн зөвийг түүнийг үйлдсэн, зөвшөөрсөн, шалгаж хүлээн авсан ажилтан хариуцна", 13.7-д "Анхан шатны баримтын бүрдэлгүй ажил, гүйлгээг бүртгэх, санхүүгийн тайланд тусгахыг хориглоно", Төсвийн тухайн хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.2.7-д "41.2.7.хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд хяналт тавих, хүрэх үр дүнг хангаж ажиллах."Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын тушаал А/361 тоот тушаалын заалтуудтай тус тус нийцээгүй байна.
- Тайлант хугацаанд байгалийн ургамал ашигласны орлого бодитой тайлагнагдаагүй, татварын орлого бүрдүүлэхэд санаачилга гарган ажиллаагүй бэлтгэн нийлүүлэгч худалдан авагчтай тооцоо нийлж үлдэгдэл баталгаажуулж баримтжуулах ажил зохион байгуулаагүй зөрчил илэрсэн нь Төсвийн тухайн 23 дугаар зүйлийн 23.8.6-д байгалийн ургамал ашигласны төлбөр; Татварын ерөнхий хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.5."албан татвар" гэж хууль тогтоомжийн дагуу аливаа этгээдийн орлого, хөрөнгө, бараа, ажил, үйлчилгээнд тодорхой хугацаанд тогтоосон хувь, хэмжээгээр ногдуулж, хариу төлбөргүйгээр төсөвт төвлөрүүлж байгаа мөнгөн хөрөнгийг төвлөрүүлэх гэсэн заалттай нийцээгүй.

5.3 Зөвлөмж

5.3.1 Тендерийн бичиг баримттай холбоотой

Илрүүлэлт: Тендерийн баримт бичгийн хуулийн дагуу архив үүсгэж хадгалаагүй, Тендерт шалгарсан болон, шалгараагүй компани мэдээллүүд архивын нэгж үүсгэн хадгалаагүй зөрчил нь Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн 49 дүгээр зүйлийн 49.1-д Захиалагч худалдан авах ажиллагаа явуулсан тухай бүр тендер шалгаруулалтын хавтаст хэрэг бүрдүүлж архивын нэгж болгон хадгална гэсэн заалтыг хангаагүй.

Өгсөн зөвлөмж: Тендерийн баримт бичгийн хуулийн дагуу архив үүсгэн хадгалж хэвших.

5.3.2 Зардлын асуудалтай холбоотой

Илрүүлэлт: ЗДТГ нь овоо тахилга, малчдад тусламж тэтгэмж олгосон, бэлэн мөнгөний кассын тайлан хөтлөөгүй зэрэг нийт 7.6 сая төгрөгийн зөрчил илэрсэн нь МУЗГ-ын 43 дугаар тогтоолын 1.6, Засгийн газрын шийдвэр гарснаас бусад баяр ёслол, тэмдэглэлт ой, урлагийн наадам, спортын уралдаан тэмцээн, салбарын өдөр, аялал зугаалга зэргийг зохион байгуулахгүй байх; Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1-д "нягтлан бодох бүртгэлийг удирдан зохион байгуулах үүргийг аж ахуйн нэгж, байгууллагын гүйцэтгэх удирдлага хүлээнэ", Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1.3.хууль тогтоомжид зааснаас өөр хэлбэрээр тэтгэмж, шагнал, урамшуулал, дэмжлэг олгох; Сангийн сайдын 2012 оны 276 дугаар тушаалаар батлагдсан "Төсвийн байгууллагын мөнгөн кассын ажиллагааны журам"-ын 3.1, 6.2 дахь заалттай нийцээгүй.

Өгсөн зөвлөмж: Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг ханган ажиллах.

Дээрх зөвлөмжийн биелэлтийг Ховд аймаг дахь Төрийн аудитын газарт 2022 оны 6 дүгээр сарын 15-ны өдрийн дотор ирүүлнэ үү.

Аудитын явцад бидэнтэй хамтран ажилласан холбогдох ажилтнуудад талархал илэрхийлье.

6. АУДИТААР ИЛЭРСЭН БУРУУ ИЛЭРХИЙЛЛИЙН НЭГТГЭЛ

Санхүүгийн тайлангийн аудитын алдааны нэгтгэл

/сая төгрөгөөр/

Алдааны товч утга	Нийт алдаа		Мэдээллийг тусгахгүй орхигдуулсан		Буруу тусган илэрхийлсэн		Үүнээс				Зөвлөмж	
							Залруулсан		Залруулаагүй			
	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн
Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хийгдсэн Сумын Засаг даргын Тамгын газрын барилгын засвар 187.5 сая капитлажуулан орлого бүртгэсэн	1	187.5	1	187.5			1	187.5				
Үнэ төлбөргүй ирсэн үндсэн хөрөнгийг 0.1 сая төгрөгөөр дутуу бүртгэсэн,	1	0.1	1	0.1			1	0.1				
Хоршоо хөгжүүлэх сангийн 0.1 сая төгрөгийн санхүүгийн программын үнийг зардалд бүртгэсэн	1	0.1	1	0.1			1	0.1				
Дүн	3	187.7	2	187.7	0	0	3	187.7				

Санхүүгийн тайлангийн аудитын зөрчлийн нэгтгэл

/сая төгрөгөөр/

Зөрчлийн товч утга	Нийт зөрчил		Үүнээс					
			Төлбөрийн акт		Албан шаардлага		Зөвлөмж	
	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн
ОНХС-ын хөрөнгө оруулалтаар хийгдсэн хүүхдийн цэцэрлэгийн нэг анги тохижуулах зардалд 5.3 сая төгрөгийг аж ахуй нэгжийн дансанд шилжүүлсэн боловч 1.8 сая төгрөгийн хөрөнгө нийлүүлээгүй, орлогоор хүлээн зөвшөөрч бүртгэсэн зөрчил	1	1.8	1	1.8				
Хоршоо хөгжүүлэх сангаас 5 аж ахуй нэгж 1 иргэнд 113.0 сая төгрөгийн хөнгөлөлттэй зээл олгосон боловч тухайн зээлийн гэрээнүүдийн зүйл заалт зөрүүтэй, зээлийн гэрээний хүчин төгөлдөр бус	1	113.0			1	113.0		
Тайлант хугацаанд байгалийн ургамал ашигласны орлого бодитой тайлагнагдаагүй, татварын орлого бүрдүүлэхэд санаачлага гарган ажлаагүй бэлтгэн нийлүүлэгч худалдан авагчтай тооцоо нийлж үлдэгдэл баталгаажуулж баримтжуулах ажил зохион байгуулаагүй, дотоод хяналт сул	1				1			
ЗДТГ нь овоо тахилга, малчдад тусламж тэтгэмж олгосон, бэлэн мөнгөний кассын тайлан хөтлөөгүй нийт 7.6 сая төгрөгийн зөрчил илэрлээ.	1	7.6					1	7.6

Тендерийн баримт бичгийн хуулийн дагуу архив үүсгэж хадгалаагүй, Тендерт шалгарсан болон, шалгараагүй компани мэдээллүүд архивын нэгж үүсгэн хадгалаагүй	1							1	
Дүн	5	122.4	1	1.8	2	113	2	7.6	

Санхүүгийн тайлангийн аудитаар шалгасан нийцлийн аудитын асуудал

/сая төгрөг/

Зөрчлийн товч утга	Нийт зөрчил		Үүнээс						
			Төлбөрийн акт		Албан шаардлага		Зөвлөмж		
	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	
Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилттэй холбоотой зөрчил									
Бусад хууль тогтоомжтой холбоотой зөрчил									
Алдаа зөрчил илэрээгүй		-							
Дүн		-	-	-	-	-	-	-	

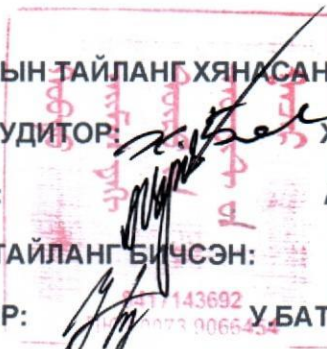
АУДИТЫН ТАЙЛАНГ ХЯНАСАН:

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР: **Х.БОЛДБААТАР**

АУДИТЫН МЕНЕЖЕР: **А.ЦЭЦЭГСҮРЭН**

ТАЙЛАНГ БИЧСЭН:

АУДИТОР: **У.БАТЧИМЭГ**

ХОВД АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР
АКТ

2023 оны 03 сарын 15 өдөр

Дугаар Б/А2171039

Ховд

ХОА-2022/03/НА-СТА-ТТЗ

Төлбөр барагдуулах тухай

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд Ховд аймгийн Буянт сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2022 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайлан баталгаажуулах аудитаар ОНХС-ын хөрөнгө оруулалтаар хийгдсэн хүүхдийн цэцэрлэгийн нэг анги тохижуулах зардалд 5,324.0 мянган төгрөгийг ахуй нэгжийн дансанд шилжүүлсэн боловч 1,824.0 мянган төгрөгийн хөрөнгө нийлүүлээгүй байхад орлогоор хүлээн зөвшөөрч бүртгэсэн зөрчил зөрчил илэрлээ.

Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.4.1-д "төсвийг үр ашигтай, хэмнэлттэй байхаар төлөвлөж, зарцуулах" 5 дугаар зүйлийн 5.1.2-д "төсвийн иж бүрэн, үнэн зөв байдлыг хангасан байх" Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1-д "Нягтлан бодох бүртгэлийг удирдан зохион байгуулах үүргийг аж ахуйн нэгж, байгууллагын гүйцэтгэх удирдлага хүлээнэ", 20 дугаар зүйлийн 20.2.5-д "дансны өглөг, авлага ба төлбөрийн тооцоог хянах, ажил, гүйлгээг гарахаас нь өмнө хянан, баталгаажуулах" гэсэн заалтуудыг тус тус зөрчсөн байна.

Иймд Төрийн аудитын тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.2-т "Шалгагдагч этгээд төсөв, санхүү, нягтлан бодох бүртгэлийн үйл ажиллагаа болон төсвийн орлого бүрдүүлэх, зарцуулах, нийтийн өмч, хөрөнгө олж бэлтгэх, ашиглах, зарцуулах, хадгалах, хамгаалахтай холбоотой хууль тогтоомж, захиргааны хэм хэмжээний болон бусад эрх зүйн акт зөрчсөн бол төлбөрийн акт тогтооно." Монгол Улсын Ерөнхий аудиторовын 202 оны А/95 дугаар тушаалаар баталсан "Албан шаардлага өгөх, төлбөрийн акт тогтоох журам"-ын 4.2.3-д заасныг үндэслэн **ТОГТООХ нь:**

1. Дээр дурдсан 1824,000 /Нэг сая найман зуун хорин дөрвөн мянган / төгрөгийг Төрийн сан банкин дахь бусад нэр зааж ангилагдаагүй орлогын 100160000955 тоот дансанд 2023 оны 5 дүгээр сарын 15-ны дотор төвлөрүүлэх.
2. Актын биелэлтийг 2023 оны 5 дугаар сарын 15-ны дотор Ховд аймаг дахь Төрийн аудитын газарт¹ ирүүлэхийг Засаг дарга Б.Түвшинсайхан, санхүү албаны дарга И.Хишигбаяр нарт нарт хариуцуулав.

ТӨЛБӨРИЙН АКТ ТОГТООСОН:

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

АУДИТОР

У.БАТЧИМЭГ

¹ Монгол улс, Ховд аймаг, Цамбагарае баг, ЗДТГ-ын 3 давхар, Утас: 70433061, 70432545

ХОВД АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР
АЛБАН ШААРДЛАГА

2023 оны сарын 25 өдөр

Дугаар 32/АД/191039

Ховд

ХОА-2022/03/НА-СТА-ТТЗ
ЗӨРЧИЛ АРИЛГАХ ТУХАЙ

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд Буянт сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2022 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайлан баталгаажуулах аудитаар байгалийн ургамал ашигласны татварын орлого ногдуулалтад хадлан эрхлэгч нараас өвс хураан авсан бөгөөд худалдан борлуулж орлого бүрдүүлээгүй, орлого бодитой тайлагнагдаагүй, татварын орлого бүрдүүлэхэд санаачилга гарган ажиллаагүй, бэлтгэн нийлүүлэгч худалдан авагчтай тооцоо нийлж үлдэгдэл баталгаажуулж, баримтжуулах ажил зохион байгуулаагүй зөрчил илэрсэн илэрлээ.

Энэ нь Төсвийн тухайн 23 дугаар зүйлийн 23.8.6-д байгалийн ургамал ашигласны төлбөр; Татварын ерөнхий хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.5."албан татвар" гэж хууль тогтоомжийн дагуу аливаа этгээдийн орлого, хөрөнгө, бараа, ажил үйлчилгээнд тодорхой хугацаанд тогтоосон хувь, хэмжээгээр ногдуулж, хариу төлбөргүйгээр төсөвт төвлөрүүлж байгаа мөнгөн хөрөнгийг төвлөрүүлэн, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1-д "Хөрөнгө, төлбөр тооцооны тооллого хийх зохион байгуулалтын асуудлыг аж ахуйн нэгж, байгууллагын гүйцэтгэх удирдлага, ерөнхий нягтлан бодогч нар хариуцна" гэсэн заалтуудтай нийцэхгүй байна.

Иймд Төрийн аудитын тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.1-т "Шалгагдагч этгээд хууль тогтоомж, захиргааны хэм хэмжээний болон бусад эрх зүйн акт зөрчсөн, хуулиар хүлээсэн албан үүргээ биелүүлээгүй бол алдаа, зөрчлийг таслан зогсоох, давтан гаргуулахгүй байх талаар байгууллага, албан тушаалтанд албан шаардлага өгнө.", Монгол Улсын Ерөнхий аудиторовын 2022 оны А/95 дугаар тушаалаар баталсан "Албан шаардлага өгөх, төлбөрийн акт тогтоох журам"-ын 4.2.1.10-д заасныг үндэслэн **ШААРДАХ нь:**

1. Байгалийн ургамал ашигласны татварын орлого ногдуулалтад хадлан эрхлэгчдээс прессээр тооцон татварын орлого бүрдүүлдэг байдлыг таслан зогсоож хуулийн дагуу нэхэмжлэл үүсгэн орлого бүрдүүлэлтэд хяналт хэрэгжүүлэн ажиллах.
2. Албан шаардлагын биелэлтийг 2023 оны 10 дугаар сарын 10-ны дотор Ховд аймаг дахь Төрийн аудитын газарт³ ирүүлэхийг Б.Түвшинсайхан, Санхүү албаны дарга И.Хишигбаяр нарт хариуцуулав.

АЛБАН ШААРДЛАГА ӨГСӨН:

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР Х.БОЛДБААТАР

АУДИТОР У.БАТЧИМЭГ

³ Монгол улс, Ховд аймаг, Цамбагараа баг, ЗДТГ-ын 3 давхар, Утас:70433061, 70432545

ХОВД АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР
АЛБАН ШААРДЛАГА

2023 оны 03 сарын 15 өдөр

Дугаар 33/АЛН/039

Ховд

ХОА-2022/03/НА-СТА-ТТ3
ЗӨРЧИЛ АРИЛГАХ ТУХАЙ

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд Буянт сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2022 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайлан баталгаажуулах аудитаар Хоршоо хөгжүүлэх сангаас 5 аж ахуй нэгж 1 иргэнд 113,000 мянган төгрөгийн хөнгөлөлттэй зээл олгосон боловч тухайн зээлийн гэрээнүүдийн зүйл заалт зөрүүтэй, зээлийн гэрээний барьцааны зүйл хүчин төгөлдөр бус, Монгол банкны мэдээллийн сангийн лавлагаа байхгүй, барьцаа хөрөнгийн үнэлгээний жагсаалт, барьцаалсан үнэ, барьцаалсан эд хөрөнгийн гэрчилгээний эх хувь болон барьцаа хөрөнгийн улсын бүртгэлд бүртгүүлж барьцаалбар үйлдсэн тухай баримт үйлдээгүй зөрчил илэрлээ.

Энэ нь Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.6-д "Анхан шатны баримтын үнэн зөвийг түүнийг үйлдсэн, зөвшөөрсөн, шалгаж хүдээн авсан ажилтан хариуцна", 13.7-д "Анхан шатны баримтын бүрдэлгүй ажил, гүйлгээг бүртгэх, санхүүгийн тайланд тусгахыг хориглоно", Төсвийн тухайн хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.2.7-д "41.2.7.хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд хяналт тавих, хүрэх үр дүнг хангаж ажиллах."Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын тушаал А/361 тоот тушаалын холбогдох заалтуудтай тус тус нийцээгүй байна.

Иймд Төрийн аудитын тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.1-т "Шалгагдагч этгээд хууль тогтоомж, захиргааны хэм хэмжээний болон бусад эрх зүйн акт зөрчсөн, хуулиар хүлээсэн албан үүргээ биелүүлээгүй бол алдаа, зөрчлийг таслан зогсоох, давтан гаргуулахгүй байх талаар байгууллага, албан тушаалтанд албан шаардлага өгнө.", Монгол Улсын Ерөнхий аудиторовын 2022 оны А/95 дугаар тушаалаар баталсан "Албан шаардлага өгөх, төлбөрийн акт тогтоох журам"-ын 4.2.1.10-д заасныг үндэслэн **ШААРДАХ нь:**

1. Зээлийн гэрээг иж бүрэн, үнэн зөв хөтлөн хуулийн хэрэгжилтийг ханган нийт 5 аж ахуй нэгж 1 иргэнтэй холбоотой 113,000 мянган төгрөгийн зээлийн гэрээг шинэчлэн хийж, журмын хэрэгжилтийг хангаж ажиллах.
2. Албан шаардлагын биелэлтийг 2023 оны 5 дугаар сарын 15-ны дотор Ховд аймаг дахь Төрийн аудитын газарт² ирүүлэхийг Б.Түвшинсайхан, нягтлан бодогч Б.Уянга нарт хариуцуулав.

АЛБАН ШААРДЛАГА ӨГСӨН:

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР Х.БҮЛДБААТАР

АУДИТОР У.БАТЧИМЭГ

² Монгол улс, Ховд аймаг, Цамбаагараа баг, ЗДТГ-ын 3 давхар, Утас:70433061, 70432545